

Joško Božanić
Split – Komiža

STO GODINA OD ROĐENJA VELIKOG HRVATSKOG ROMANISTA AKADEMIKA VOJMIRA VINJE (1921. – 2007.)

Pišem ovaj osvrt 12. studenoga, upravo na dan rođenja akademika Vojmira Vinje, rođenog u Dubrovniku na ovaj dan prije sto godina.

Velikog Korčulanina, profesora i romanista svjetskoga glasa imao sam sreću i čast upoznati na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kada mi se on javio kao doktorandu kojemu je potrebno povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije na temu stilistike komičkih *facendi* (usmenih nefikcionalnih humorističkih priča) koje sam godinama bilježio. Premda nisam romanist, već kroatist i premda sam već imao tročlano povjerenstvo za ocjenu i obranu doktorske disertacije, odobreno od Vijeća Filozofskog fakulteta, on mi se ponudio kao četvrti član, pretpostavljajući da su te priče oralne literature Komiže na kojima sam odlučio doktorirati bogate zanimljivim aloglotskim jadranskim leksikom koji je bio jedna od središnjih tema njegova istraživanja.

Pišem ovu besjedu o akademiku Vojmiru Vinji na ovome mjestu zato što je on bio i suradnik i urednik *Čakavske riči*, gdje je u nastavcima objavljivao svoje radove. Prvi rad iz područja talasozoonimije objavio je 1977., a od 1985. do 1989. objavio je u nastavcima seriju etimoloških rasprava pod naslovom *Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji*.

Od godine 1991. Vojmir Vinja bio je redoviti član Razreda za filološke znanosti HAZU-a kao i član Hrvatskoga filološkog društva. Bio je i član uglednih međuna-

rodnih asocijacija *Société de linguistique romane*, član *Société linguistique de Paris* kao i član međunarodne asocijacije za istraživanje maritimnog leksika Mediterana *Comitato dell'Atlante Linguistico Mediterraneo*. Za svoj znanstveni rad odlikovan je nizom nagrada kao što su Nagrada »Božidar Adžija«, Nagrada za životno djelo, Nagrada »J. J. Strossmayer« kao i međunarodnim priznanjem u Francuskoj *Chevalier de l'Ordre du Mérite de la République Française*.

Od godine 1956. predavao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu romansku lingvistiku, starofrancuski jezik, suvremeni francuski jezik i lingvistiku, opću i francusku semantiku i španjolski jezik. Bio je glavni urednik časopisa *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*. Godine 1995. postao je član uredništva *Čakavske riči*. Kao gostujući profesor predavao je u Francuskoj, Španjolskoj i Rumunjskoj. Bio je dugogodišnji pročelnik Odsjeka za romanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Dao je velik doprinos utemeljenju Studija španjolskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu krajem šezdesetih godina, a glavna pretpostavka za taj studij bila su dva njegova temeljna djela iz područja hispanistike: *Gramatika španjolskog jezika* (1962.) i *Španjolsko-hrvatski rječnik* (1971.). Preveo je nekoliko kapitalnih lingvističkih djela s francuskog jezika, među kojima je i jedno od najvažnijih i najutjecajnijih djela strukturalističke lingvistike XX. stoljeća *Cours de linguistique générale* (Tečaj opće lingvistike) Ferdinanda de Saussurea.

Godine 1986. splitski izdavač *Logos* objavio je kapitalno djelo Vojmira Vinje, njegovu dvosveščanu knjigu *Jadranska fauna: etimologija i struktura naziva (I–II)*. Profesor Vinja godinama je istraživao ihtionimijsku i uopće talasozoonimsku baštinu čakavskih govora na mnogim punktovima naše kopnene i otočke obale čiji stanovnici, vezani za iskustvo življenja s morem, stoljećima ugrađuju aloglotski maritimni leksik u svoje organske govore, ali pritom, kako je to uočio Vojmir Vinja, ne samo što prilagođavaju to nazivlje fonetskim, morfološkim i tvorbenim zakonima svojih čakavskih idioma već i stvaraju vlastite nazive po mjeri svoje nazivoslovne kreativnosti. Ta knjiga rezultat je prvoga sustavnog terenskog istraživanja hrvatske maritimne ihtionimije. Istraživanje je trajalo godinama, a obuhvaćen je 171 lokalitet na našim morskim obalama. Pritom je Vojmir Vinja surađivao s Oceanografskim institutom u Splitu na način da je do mnogih istraživačkih punktova plovio njihovim istraživačkim brodom *Bios*, često u društvu ihtiologa Oceanografskog instituta dr. sc. Šime Županovića. Vinjina knjiga o talasozoonimiji Jadrana u čakavskim govorima knjiga je koja prvi put prikazuje to hrvatsko nazivlje u kontekstu mediteranskoga jezičnog univerzuma. Uspoređeno je to hrvatsko nazivlje u njegovoj knjizi s nazivljem morske faune na svim obalama Mediterana, uključujući i mnoge lokalne jezike i dijalekte velikih mediteranskih jezika.

Između godine 1998. i 2004. profesor Vinja objavljuje jedan za drugim tri sve-ska svojega drugog kapitalnog djela, *Jadranske etimologije: jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku (I–III)*. To posljednje djelo akademika Vojmira Vinje temelji se na njegovu cjeloživotnom istraživanju istočnojadranskog aloglotskog leksika sadržanog u čakavskim govorima i njegovoj potrebi da dopuni i korigira *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (JAZU, Zagreb 1971. – 1974.) svog prethodnika i učitelja, velikog romanista Petra Skoka. Sjećam se mnogih dopisa koje mi je u Komižu slao pokojni Vinja s molbom da mu pomognem odrediti značenje pojedinih riječi iz glosarâ koje sam objavljivao uz tekstove na komičkom govoru, a radi njihove etimologijske interpretacije u njegovoj knjizi *Jadranske etimologije*.

Jedan od Vinjinih najboljih učenika jest romanist i onomastičar profesor Vladimir Skračić na Sveučilištu u Zadru. U povodu smrti akademika Vojmira Vinje *Čakavska rič* (XXXV, br. 1, str. 3 - 6) objavila je članak profesora Vladimira Skračića »In memoriam – akademik Vojmir Vinja (1921. – 2007.)«. Taj Skračićev tekst oprostaja od svog velikog učitelja primjer je respekta kako prema velikom čovjeku tako i prema instituciji UČITELJA. Na kraju ove besjede u povodu stote obljetnice rođenja akademika Vojmira Vinje citirat ćemo njegova UČENIKA iz teksta kojim se na stranicama našeg časopisa oprostio od Profesora: »Odbacio je diplomatsku karijeru i završio u romanskom seminaru profesora Petra Skoka. Korčulansko, jadransko i mediteransko podrijetlo i okruženje, ljubav prema romanskom svijetu i jezicima, iskrena vjera da u znanosti ne postoji nacionalno i političko predodređenje, da ne postoje veliki i mali jezici i narodi, bile su dominante oko kojih se kasnije pleo Profesorov život i djelo. On je na tim temeljima uspio očuvati stečene pozicije hrvatske romanistike u svjetskim romanističkim krugovima, u koje ju je uveo njegov učitelj Petar Skok.«

Doprinos Vojmira Vinje knjigom o jadranskim etimologijama kao i knjigom o jadranskoj talasozoonimiji, što je njegov termin za maritimno zoološko nazivlje koje je uveo u leksikološku znanost, treba sagledati i ocijeniti posebno u kontekstu odnosa leksikografije standardnoga hrvatskog jezika prema maritimnom leksičkom bogatstvu čakavskih idioma. Uspoređujući ihtionimiju u čakavskim govorima duž cijele hrvatske obale Jadrana s ihtionimijom svih mediteranskih jezika, Vinja ukazuje na neočekivan rezultat, a to je da je ihtionimija hrvatskih čakavskih idioma jedna od najbogatijih na Mediteranu. S druge strane, valja primijetiti da prvi put u jedan priručni rječnik hrvatskoga jezika ulaze nazivi za morske ribe tek krajem dvadesetoga stoljeća – u *Rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (Novi Liber, Zagreb, 1991.). Ti čakavski govori bili su otvoreni za sve jezične utjecaje mediteranskoga jezičnog univerzuma. Takvo leksičko bogatstvo vezano posebno za ma-

ritimnu kulturu ne bi bilo moguće da su bili zatvoreni u sebe i da im more nije omogućilo susrete s drugim kulturama, jezicima i iskustvima. Stoga na kraju valja citirati akademika Vojmira Vinju, koji kaže: »Ista drevna riječ *pontos* koja je označila more u jeziku starih Grka, poslužila je Romanima da njome označe most (*ponte*), a Slaveni su istom riječi nazvali put. More je zaista oboje, i put i most za pomorce i ljude koji uz more žive. (...) Više tisućljeća povijesti velikog mora ostavilo je svoje tragove: dvije najveće civilizacije, koje su na njemu nastale, utisnule su neizbrisivi pečat na obalama gdje je jedna graničila s drugom i na kojima su najjužniji južni Slaveni – Hrvati – našli svoju novu postojbinu. Zaustavivši se na jadranskoj obali mora koje je tada bilo središte svijeta, brzo su prihvatili i usvojili zatečena imena, stvarali svoja, posuđivali od susjeda, miješali svoje i njegovo. I od svega toga izgradili vlastiti sustav u kojemu je bilo mjesta i za njihovo i za susjedovo, za staro i novo. I kako more rastavlja i dijeli samo u očima onih koji su mu daleko, ubrzo su vidjeli da ono spaja i ujedinjuje sve one koji na njemu i od njega žive« (V. Vinja, *Jadranska fauna - Etimologija i struktura naziva*, vol. I, Logos, Split, 1986.).

U kontekstu ovdje navedene spoznaje Vojmira Vinje o moru kao putu, kao mediju koji spaja, trebalo bi primijetiti vijest objavljenu u splitskom dnevnom listu *Slobodna Dalmacija* u povodu otvaranja Pelješkog mosta, koja glasi: »Sinoć je spojena Hrvatska, bili su prisutni brojni naši ministri...« Ova vijest o »spajanju Hrvatske« nastala je iz percepcije mora kao izolatora, a ne konektora, iz percepcije mora koje »rastavlja i dijeli«, kako kaže Vinja, »u očima onih koji su mu daleko«. A *Slobodna Dalmacija* izlazi u Splitu!